

ՏԱՆԴԷ

ԱՍՏՈՒԱԽԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՐԳ

ՁՐՐՈՐԴ ՊԱՐՈՒՆԱԿ • ԱԽԱՀԵՐ ԵՒ ՇՈՒԱՅԻՆԵՐ
ՊԼՈՒՅՈՒՆ • ՊԱՏԻԺ ԱԽԱՀԵՐՈՒ ԵՒ ՇՈՒԱՅԻՆԵՐՈՒ •
ԲԱՍՑ • ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՊԱՐՈՒՆԱԿ • ԲԱՐԿԱՏՈՑԻ

ԲԱՐԷ: Սատան, բարէ Սատան ալերբէ,
Մաշնէնց խաղապտ խըղալըտիւնով մը Պղու-
Եւ այն ազնիւ տանագէտ՝ իմաստունն տոն-
Բաւ ինձ զիս խրախուսելով. « Մի վախճար,
Ի՛նչ զօրութիւն ալ ունենայ, չէ կարող
Քիչ արգիլել այս ժայռէն վար իջնալու »:
Յետոյ անոր փըղցուողոյց երեսին
Դարձած՝ ըսաւ. « Անիծած գայլ՝, լուռ կեցիք,
Բարկութենէ՞ք ինքզինքը՞ կէր, ըսպա՞ն »:

Տ. 1-15. Պղուտոն, պահապան չորրորդ-
պարունակին: Խաբաքանիւր պարունակի քով
կը գտնեն զիցարանալան անձ մը՝ պատկեր
հոն պատժուած արտոն: Կերբերոս կեցած է
որկրամաշնեռուն վրայ, Պղուտոն աղանջներուն
է շաղկններուն: Ամէն պարունակի պահապան
կը ջանայ արգիլել քերթողին ճամբորդութիւնը:
Նոյնը կ'ընէ Պղուտոն, կատաղութիւնը զուրս
պղտկելովով տարօրինակ է անհասկանալի բա-
ռերով: Վերջի կը յիշեցնէ անոր երկնքի
կամբը, և Պղուտոն կը թողու որ անցնին:

1. Բաքի. Սրբ տողէն կը հետեւի, որ այս
խառքերը կտաղաղութենէ ըսուած խառքեր են.
5, 6, 10-13րդ տողերէն կը հետեւի՝ որ այս
խառքերուն նպատակն է ահաբեկել քերթողը:
Յոր տողէն կը հետեւի որ Վերջիկոս հասկը-
ցած ըլլայ Պղուտոնի այս տարօրինակ լեզուին,
և երէ հասկըցաւ, ըսէ է որ՝ է, կամ կրնայ
ըլլալ մարդկային որ, և է լեզու մը: Վերջած-
ին աշխատէ է Պղուտոնի այս ծածկաբանու-
թեան իմաստը գոչալակի ուղիւ՝ նետուած աշ-
խատութիւն մըն է, որուն պատարայց են հա-
զարուակ տեսակ մեկնութիւնները, որոնց
երկուքը իրարու չեն նմանիր: Ոմանք կը կար-
ծեն. « Ո՞վ սատան, ո՞վ սատան զու, ի՛նչ հոր
ու զարմանալի բան է որ այս նոր հիւրերը հոս
են եկեր »: Ուրիշներ կը կարծեն որ երբայցե-
րէն ըլլայ և կը հասկընան. « Փոխէ, սատա-
նայի քերան, բոցիք փոխէ »: Ուրիշ մեկնու-
թիւն. « Ո՞վ սատան, ո՞վ սատան, զուրս և իշ-
խան զեւերու, ի՛նչ բան է այս »: Կան ալ որ

Անպատճառ չէ խորանդունդ վիշն երթանիս.
Այսպէս կ'ուզուի հոն վերը՝ ուր Միքայէլ
Բըռնարարող գոռոյ վիրազը պատժեց »:
Առաքատաներն ինչպէս հովէն ուռուցիկ
Խառնափրնդոր կ'իշնան՝ հոր կայմը կտորի,
Այնպէս ինկաւ այն ժանտ գազանը գետին:
Այսպէս չորրորդ խառնչին մէջ ի՛շնաք մենք,
Յառաջելով միշտ ցաւալի ժայռէն վար՝
Որ աշխարհի բոլոր մեղքերն ընդգոգէ:
Ատուածային արդարութիւն, ո՞վ դիզէ
Այսքան պատիժ և տանջանքներ նորանոր.
Եւ ին՞ո՞ւ գմեզ աշխտի կըտատեն մեր մեղքեր:
Ինչպէս այլե՞ք Քարիբդեոսի վերու՝ հոն,
Փըլլին անոնց հետ՝ որոնց հետ կը բաղդին,
Հարկ է որ այնպէս պարեն հոս եղողներ:
Հոս քան ուրիշ տեղ խուռն՝ մարդի մը տեսայ,
Որոնք ասկէ՞ անկէ՞ գոռում գողմումով
Գըլլելին կուրծքով բռնուր անագին,
Վը բաղդին իրար, և ետքն ամեն ոք
Նոյն զարնուած կէտէն ետեւ կը դառնար
Գոչելով. « Ի՛նչ կը բռնես », « Ի՛նչ կը սրահես »:

յուճարէն կը համարին. Παπαί σατάν, παπαί
σατάν, ἂ λίπε. որ է, « Ո՛հ, ապստամբներ, ո՛հ,
ապստամբներ, ա՛յ, կորսուեցէք », ոմանք ալ
գաղչ. կը համարեն և կը կարգեն. Paix, paix!
Satan, paix, paix! Satan! Allez-paix, և ու-
րիշներ pas paix Satan, pas paix Satan, à
l'épée.

2. Ամենագետ. որ ամէն բան զիտցաւ, նաեւ
դեւերուն լեզուն: Վերջիկոս պատկեր է մարդ-
կային իմաստութեան: Ի. երգին մէջ ըսաւ.
« Ո՞վ զու որ կը պատուուս ամէն արուեստ և
գիտութիւն », և Լիւին մէջ, ա. 7. կը կոչէ
դանի « ծով ամէն գիտութեան »:

5. Գայլ. պատկեր ագահութեան:

Տ. 16-66: Ագահներ եւ շաղկններ: Չոր-
րոր պարունակը կը հասնին: Հոս ահագին
բազմութիւն մը հոգիներու, որոնք դէմ ընդ-
դէմ երկու խումը կազմած՝ կուրծքով բռններ
կը զլրնէ. Իրարու կը զարնուին, զերար կը
նախատեն և կը կուռլարն աղաղակներով:
Գլորաբազմ կոյտերին անոնց կը յիշեցնեն
ղրամբ անհոգի գուժամարները, զորս ագահներ
չիզեցին և պահեցին չափազանց նախանձա-
յուզունութեան, և շաղկններ վատնեցին: Կար-
ծեցին անուշ մը վատարկել, ոմանք իրենց
ագահութեամբ, ուրիշներ իրենց չալլու-
թեամբ, և ընդհակառակն անձանցիկ մնացին:

6. Ինքնապաշտ. Սկիւլայէ և Քարիբդեոսի
միջեւ, Մեծանայի նեղուցին մէջ, ուր Յոնիոյ
և Տրիքենեան ծովերու շուրթերը իրարու կը
բաղդին և կը փշրուին:

Մեռթ վիրապին այսպէս երկու կողմերէն
կը դառնային հանդիպակաց կէտը ճիշդ,
Նախատական խօսքն իրարու կըրկնելով,
Յետոյ ամէն մին կը դառնար՝ հասնելով
Խոռոչին կէսը՝ զէպ ի միւս բախման կէտն՝
Եւ ես սրբոտի մէջ խորին ցաւ մ՝ ըզգալով,
Ըսի. «Վարպետ, տեղեկացուր ինձ խնդրեմ
Ո՞վ են ասոնք, կըրերակա՞ն են բոլոր
Այս խուզուածները՝ զոր ձախակողմս տեսնեմ»:
Եւ նա ինծի. «Նախկին կենաց մէջ իրենց
Ասոնք ամէնքն այնպէս եղան չլրամիտ,
Որ ծախքերնուն մէջ բընաւ չափ չունեցան:
Յըստակ կերպով գայն իրենց ձայնն իսկ կ'ոռ-
նրկու կէտերն երբեք հասնին վիրապին, (նայ՞
Ուր հակառակ մեղքեր զիրենք կը պատեն:
Կըրերական էին ասոնք, որ զլուսնին
Մագէ ծածկաթ չունին, պապեր, կարգինալք,
Որոնց վրայ ազահուծիւնը կ'իշխէ»:
Եւ ես. «Վարպետ, անտարակոյս պէտք եմ ես
Ճանչնալ ասոնց մէջէն քանի մը հոգի,
Որոնք զիրենք պղծեցին այդ ախտերով»:
Եւ նա ինծի. «Մըտէ՛դ Հանէ այդ խորհուրդ.
Աննա յանրգ կեանքը որ զիրենք տըգեղցուց,
Անճանչելի կ'ընէ զանոնք ամենուն»:
Այն բաղումներն յաւէժարար պիտ' ընեն:
Գերեզմանէն ասոնք ելլեն պիտի դուրս
Ափերինն գոց՝⁵, անոնք խուզուած մագերով:

Ազահուծիւն և չապլուծիւն կորելով
Զիրենք յերկնից՝ մատներ են այս կըրուին,
Զոր պահուած չեմ ուզեր իմ քառերով,
Կըրնաս տեսնել ունայնութիւնն արդ, որդեակ,
Բարիքներուն՝ որ են բախտին յանձնուած,
Զորս խելի վանան մարդիկ իրարմէ:
Զի այն բոլոր ոսկին որ կայ լուսնի տակ
Եւ որ երբեմն եղաւ, երբեք կարող չէ
Այս խոշտանգուած հոգեւ մէկուն Հանգիստ
«Վարպետ, ըսի անոր, ըսէ ինձ դարձեալ, (տայ),
Այս բախտ կոչածդ ի՞նչ բան է, որ ունի
Իւր ձանկերուն մէջ աշխարհի բարիքներն»:
Եւ նա ինծի. «Ո՞վ անիմաստ արարածք,
Ինչպիսի՞ մեծ տըգիտութեան մէջ էք դուք.
Կ'ուզեմ որ արդ դու իմ կարծիքս ընդունիս:
Նա որ զըլէ իր գիտութեամբ ամէն բան,
Ստեղծեց երկինքն՝ անոր տալով վարկանիւր՝¹¹,
Եւ բաշխեց լոյսն այնպէս չափով՝¹² մ' հաւա-
Որ մէն մի մաս՝ լոյս տայ ամէն մի մասի: (սար,
Նըմանապէս և երկրաւոր փառքերուն
Կարգեց վարի՝¹³, հոգաբարձու մ' ընդհանուր,
Որ մերթ ընդ մերթ փոխէ սնտոի բարիքներն
Մտտանիքէ՛ Նտանիք, առձմէ մ' ուրիշ տոնձ,
Ընտանիքին խելքն առանց արդեք ըլլալու:
Այսպէս ահա ապգ մ' յօրանայ, միւսն Հիւծի,
Դատաստանին համեմատ այն վարիչին՝
Որ ծածկըւած է՝ ինչպէս օձ խոտին մէջ:

5. Խոռոչն. ազահուծիւն և չապլուծիւն աշ-
խարհիս ամենէն աւելի տարածուած ախտերն են:

6. Ասկի. ազահները. անկի. չապլները:

7. Կըր քրոնէս. երկու խումբը ճամբայ ել-
լելով, հրելով կուրծքով ահագին կոյտերը, կը
հասնին իրարու և կը զարնուին. և նոյն զար-
նուած կէտէն ետ կը դառնան. ըսելով չապլ-
ները ազահներուն. ի՞նչ կը սեղմես ազահսրէն.
և ազահները չապլներուն. ի՞նչ կը վատնես:

8. Կետ. մեծ պարունակին կէտը կը դրանեն
ազահները, միւս կէտը չապլները. և միշտ ան-
դազար չարժամն մէջ ըլլալով հանգրծալ, չեն
կարող սակայն անցնի ոչ ազահները՝ չապլ-
ներուն կէս պարունակին մէջ, և ոչ չապլնե-
րը՝ ազահներուն կէս պարունակին մէջ: Պա-
րունակին մէջ տեղ իրարու կը զարնան
զիրար կը նախատեն, և ետ կը դառնան ա-
զահները, զլուրեղելով՝ չապլներուն ձեռքով
մինչև այն կէտը զլուրեղուած ծանրութիւն-
ները, և չապլներն ալ՝ ազահներուն ձեռքով
զլուրեղուած բռնները առնելով կը սրբին զլու-
րէնք: Որով այն բռնները պարբերական յա-

ւիտենական շարժման մը մէջ են, և յաւիտե-
նապէս չապլներէն՝ ազահներուն, և ազահնե-
րէն՝ չապլներուն կ'անցնին:

9. Կ'ոսնայ. ինչ կը աքիսես, և այլն:

10. Գոց. ազահները. — խոզոռած, չապլնե-
րը, իտալ. առածի մը համեմատ. վատնել միւս
լեռ մագերի (dissipare sino a' capelli).

11. Վարիլներ. Տանդէի ժամանակ կարծիք
էր որ ամէն երկինք, կամ երկնային գունտ կը
շարժէր Հրեշտակի մը ձեռքով: Այսպէս և
բախտը երկնային Հրեշտակ մը կը կարծէին:

12. Չափով. այնպէս որ այս կանոնաւոր
շարժմամբ՝ ամէն մի երկինք՝ իր լոյսը կը սփռէ
զէպ ի միւս. և ամէնքը իրենց բնական լոյսը
իրարու կը ցալացընեն՝ ներդաշնակ համեմա-
տութեամբ:

13. Վարիչ. նմանապէս և երկրաւոր հարս-
տութիւններուն և պատիւներուն կարգեց կա-
նոնաւորիչ հրեշտակ մը, որ մերթ ընդ մերթ
ազգէ ազգ կամ ընտանիքէ ուրիշ ընտանիք
փոխանցէ իշխանութիւնները և հարստութիւն-
ները, առանց մարդկային խելքը կարենալ ար-
գելք մ'ըլլալու:

